

Heemkundekring "Sint Achten op Boeckel"

Indrukken van Venhorst rond 1935

Jan Manders, Jo van Grinsven

(Publicatie "De Wanmeule" nr. 35: december 2008)

Interview maart 2008.

Een interview met:

Ties van Lieshout, geboren 3 januari 1925 in de Boekelse Hei

Jan Kanters, geboren 9 oktober 1926 aan de Statenweg

Jan van Dooren, geboren 24 juni 1929 aan de Hoekstraat.

Ontginning.

De geïnterviewden geven aan dat het Cleefs Wit werd omgebankt voor 15 cent per uur.

In die tijd werd nog bult gestoken, te gebruiken als brandstof. Daar zat veel zand tussen, echte turf was op de Venhorster heide niet aanwezig. Jan van Doren is vier jaar jonger dan Ties en kan zich helemaal niet herinneren dat hier turf gestoken werd. Wel weet hij dat er mutserts werden gemaakt van takken. Dat gebeurde bijvoorbeeld in de Ripse bossen. Vooral de bakker had er veel nodig om de oven te aan te maken. Een mutsert kostte toen 3 cent.

Voor de ontginning van de heide werd subsidie beschikbaar gesteld. Het bewerken tot landbouwgrond gebeurde met paarden. Soms stonden er wel drie paarden voor de ploeg. Er kwamen nagenoeg geen bulldozers aan te pas. De bovenste voor ging er af en werd met de hoogkar afgevoerd. Daarna werd gele grond verwijderd en de zwarte grond (bovenste voor) ging er weer op.

Op de heide waren geen sloten, wel in het akkergebied. Jan Vesters heeft nog veel sloten geveegd. De slootjes waren vaak te klein. In de winter kwam de boerderij dan onder water te staan. De burgemeester van Boeckel (Schafrat) deelde mee, dat hij zou vertrekken als daar geen verandering in kwam. Daarop ging de Heidemaatschappij sloten aanleggen.

Boeren die hun grond te droog vonden, stopten het water op, met als gevolg dat er bij een ander de boel onderliep. Zo zat de een droog en kreeg de ander natte voeten. Bij Van den Bosch stond nog lang een pomp om het water weg te pompen, zeker tot rond 1950.

Werken.

Er werd in die tijd gewerkt van 10.00 uur tot 22.00 uur (zolang het licht was). De vader van Ties van Lieshout moest van jongsaf met de schapen op stap. Hij is nooit naar school geweest. Aan de Daandelendennen stond

Banken van de Peel in Venhorst door de D.U.W. (Dienst Uitvoerende Werken), omwerken van woeste gronden tot grote diepte, om landbouwgronden te verkrijgen. Personen op de foto waren onderduikers. Vlnr: Coen Beck, Karel Droog Heijthuisenen onbekend en Janus Overdeest.

een schaapskooi van "russen". Bovenop lag wat hei. Dit was een soort noodhok, een schuilplaats 's avonds voor de schapen.

Op de hei liepen een stuk of drie vier schepers met heischoppen.

Rond Pasen werd er vaak gestookt op de hei. Er waren dan nog geen kievitens. Het jaar daarop stond er dan mooie jonge hei voor de schapen.

Bunt werd gestoken om er bezems van te maken. Hiervoor werden de wortels gebruikt. De wortels werden gedroogd en dan verkocht. Verder waren er ook heibezems en berkenbezems. Mensen die rondkwamen met negotie hadden zulke artikelen bij zich.

Jan van Dooren was meestal thuis als hij niet naar school ging. Hij was de jongste thuis en hoefde (wat een uitzondering was) niet mee te helpen. Het eerste werk van Jan was kranten rondbrengen in Volkel, Boekel en Venhorst. In die tijd een goed betaalde baan.

De stelregel in die tijd was: Van school af? Dan de boer op.

Toon en Piet Kanters gingen aardappels rooien. Die gingen in zakken van 70 kilo. De zakken gingen naar het spoor in Uden. Jan Kanters werkte als voerman bij De Veth toen hij ongeveer 15 jaar was (dus rond 1940). Het laden en lossen van die zware zakken ging niet al te snel en het duurde niet lang of Jan ging zelf aan "die verrekte zakken trekken".

Het sloten vegen bij De Veth was zwaar. Je moest ieder aan een kant beginnen met vegen, zodat je geen kans had om met het sloten vegen bij De Veth was zwaar. Je moest ieder aan een kant beginnen, zodat je geen kans had om met elkaar te buurten. Je werd per geveegde meter uitbetaald.

Jan Kanters ging bij De Veth mesten en ploegen. De Veth was een sterke mens. Toen Jan op een keer te weinig kunstmest meegenomen had, bracht De Veth zelf met de kruiwagen vijf zakken van 100 kilo na. Hij was niet alleen hard voor zijn werknemers, maar ook voor zichzelf. Als De Veth het niet eens was met de manier waarop iemand voor hem werkte, stuurde hij de arbeider naar huis, al was het druk. Een zwaar werk was het ombanken. Soms werd daarbij gefoezeld. Dan werd niet alles diep omgespit, maar om de andere voor. Jan Kanters kreeg tot aan zijn huwelijk 1 knaak zakgeld. Ook de fooi die je ooit kreeg, werd thuis afgedragen. Ties van Lieshout zijn zakgeld was een kwartje in de week. Bij de bakker werd het brood met een extra grote vrachtfiets rondgebracht.

Het roggebrood lag onderin en er hingen tassen met broden aan de fiets. De bakker had ook een kar met twee wielen. Later eentje met vier wielen. De eerste auto van de bakker was een Fordje. Hiermee werd het brood naar Landhorst gebracht, de rest werd toen bezorgd met paard en wagen.

School

De kinderen hadden veel ontzag voor hun ouders. En klagen over school was er meestal niet bij. De meesters hadden het toen voor het zeggen. Meester Menne sloeg altijd met een liniaal of een stuk hout. Menne hoorde niks maar zag aan je gezicht dat je in de klas zat te praten, en dat mocht in die tijd helemaal niet.

De ouders van Ties van Lieshout hebben altijd in De Peel gewoond. De vader van Ties was ongeschoold. Moeder kon wel lezen en schrijven, maar die kon weer niet fietsen. De bewaarschool was in Boekel.

De ouders van Jan Kanters konden beiden lezen en schrijven. De oudere broers en zussen van Jan gingen aanvankelijk in Boekel naar school. Als het vroeg donker werd, ging vader vaak de kinderen tegemoet om ze van school te halen. Ties weet nog dat in 1932 de St. Corneliuschool werd gebouwd. Zijn schooltijd was "skõn".

Hij zat bij twee meesters en een juffrouw, onder andere de meesters Menne en Berben. Je speelde op de speelplaats in het zwarte zand. De klompen werden in de gang van de school uitgedaan. Daar waren tegels. De leslokalen hadden houten vloeren. Achter aan de speelplaats lag het schooltuintje, tussen het afdak van school en het voetbalveld. Na zijn uitspraak: "Ik: zaai 20% kali" kreeg Jan van der Laar de bijnaam "Jan Kali". De vader van Jan van Dooren kon niet lezen of schrijven. Moeder kon niet fietsen. Met geld omgaan konden ze wel.

Bij de school in Venhorst kon je spelen tot aan het pakhuis van de CHV, op het zand. Jan van Dooren mocht de kinderen in de vijfde klas gaan uitleggen hoe de sommen uitgerekend moesten worden terwijl hijzelf in de derde, zat. Hij kon erg goed rekenen.

Meester Menne.

De naam Venhorst.

De geïnterviewde ouderen zijn van mening dat meester Menne de naam Venhorst heeft uitgedacht. Overigens was de verhouding Menne t.o.v. burgemeester Schafrat niet erg vet. Menne kon ook niet met alleman opschieten. Menne heeft natuurlijk wel veel gedaan voor Venhorst. Maar als je hem tegen had, was hij niet gemakkelijk.

De kerk.

Rond 1935 gingen de mensen vaker naar de kerk dan nu. De vroegmis was om zes uur. Bij de paters in Handel kon je nog vroeger terecht: om vijf uur, de vissersmis. Iedere zondag ging je minstens een keer naar de kerk, meestal twee keer. Op zondag was het in elke mis heel druk. De missen in Venhorst waren om zes, acht en tien uur. Na de middag volgden lof en congregatie of heilige familie, ook in de kerk.

De processie naar Handel was meteen ook meidenmarkt.

's Avonds werd onder het aardappelen schillen een rozenhoedje gebeden. Veel vaders vielen daarbij in slaap.

Zo ongeveer lag er de "Voskuilenheuvel" bij. Kaal en nog nergens iets van ontginning te zien. In die tijd een geheel normaal verschijnsel. Het originele peellandschap.

Het wild.

Rond 1930 zaten er veel meer eenden hier, vooral op de Voskuilendel. In die del zat een bult van ongeveer twee meter hoog, de "heuvel". In de zomer gingen de schapen daar drinken.

Gewassen werden de schapen niet. Dat hoefde niet voordat ze geschoren werden.

Bij het eenden stropen gebruikte men een lokeend. Een jonge eend werd in een gat

vastgezet. Andere eenden werden door zijn geroep gelokt. Die werden gevangen en thuis geslacht.

Een speciale methode om een haas te vangen ging als volgt: De scheper omsingelde met zijn

schapen de haas en gaf hem dan vervolgens een flinke tik (lap) met zijn schepersschop .

Herten waren er hier geen.

Rond Pasen werd de hei platgebrand. Het daarop volgende jaar was er dan jonge hei als schaapsvoer. Rond 1930 zaten er ook veel kieviten rond Venhorst en ook veel patrijzen. Ook de kuilder zat toen waar nu de Voskuilenheuvel is.

Vrije tijd.

Er waren oorspronkelijk geen verenigingen in Venhorst, de eerste voetbal- club werd opgericht in 1946.

Voor de meeste kinderen was er geen tijd om te spelen. Ties ging "blutsen"(slootje springen) maar dat gebeurde alleen als er water in de sloot stond. Een tijdverdrijf was ook het vangen van vlinders, die mee naar school werden genomen. In de winter lag er ijs op de Voskuilendel.

De ijsvlakte bij Theo van der Burgt in de buurt was een paar bunder groot en er stak op veel plaatsen bunt (gras) doorheen. Als je uitging, moest je voor de donker binnen zijn, ook met de kermis.

Er werd ook toneel gespeeld. De voorstellingen voor de vrouwen waren overdag, de mannen konden 's avonds gaan kijken. 's Avonds werd er veel gebuurt, niet alleen bij mensen in huis, maar ook in de openlucht. Er werd met spanning geluisterd al werd soms de helft gelogen.

Een krant had de mensen meestal niet, die was te duur.

Gerookt werd er wel, een pakje sigaretten kostte 10 cent.

Toen Jan Kanters ongeveer twintig was, had hij een heel jaar lang voor de kermis gespaard in de spaarkas. Daar zat ongeveer 15 gulden in, maar na het lichten van de kas was daar nog maar f 5,- van over voor de rest van de kermis. Gelukkig kon Jan bij broer Toon 25 guldens lenen, maar het kostte veel moeite dat terug te betalen.

In het café zag je geen vrouwvolk, zelfs met de kermis niet. Een uitzondering was Nel Vesters, die kwam er wel.

Gebruiken.

Geboorte

De buurt zorgde ervoor dat het kind de dag na de geboorte naar de kerk werd gebracht om gedoopt te worden. Personen op foto: Onbekend, Miet Rutten, Hans van der Wijst Venhorst.

Bij de geboorte van een baby gingen de kinderen de deur uit. Binnen een dag moest het kindje gedoopt worden. Dat gebeurde soms thuis, meestal in de kerk. De buurvrouw bracht de kleine naar de kerk voor de doop.

Trouwen

Eerst ging je naar de pastoor voor een soort voorlichting. Na de huwelijksmis werd er meestal een klein feestje gevierd. De koffietafel was thuis bij de bruid, op stal. Om negen uur trouwen was zo goedkoop mogelijk.

Bij een zilveren huwelijk werd er drie dagen gefeest: een dag voor de familie, een dag voor de buurt en een dag voor het jong volk. De kinderen hadden hun feest op een middag (de overschot opruimen).

Begrafenis

Dikwijls werd de overledenen met de kar naar de kerk gebracht. De naaste buurman moest het paard inspannen. Een hele dag werk hadden de burens aan het "aanzeggen". Bij de familie werd mondeling het bericht van overlijden gebracht en de uitnodiging voor de begrafenis. Daarna werd er een borreltje gedronken en konden de aanzeggers door naar het volgende adres.

Ook de koffietafel na de begrafenis werd afgesloten met een borrel. De buurt nam ook het waken bij de overledenen voor zijn rekening. Meestal bleef de overledene thuis, soms ging hij naar het knekelhuis. Als de wind daar doorheen kon waaien, viel het nog wel mee met de stank.

Vervoer.

Als je ergens naar toe moest gebruikte je de fiets, de kar of het rijtuig. Maar meestal ging je te voet. Auto's zag je niet. De wegen hadden nogal wat moergaten. Als je daar in kwam, zat je vast. Het familiebezoek ging per rijtuig. Met de kar ging men wel bij elkaar buurten.

Steenkool werd meestal 's nachts vervoerd van Uden naar de Boerenbond. Als voerman transporteerde je ongeveer 2000 kilo per vracht vanaf Veghel naar Venhorst. In Boekel werd de helft van de wagen geladen om met de rest naar Venhorst te varen. 2000 Kilo was te zwaar voor de zandpaden naar Venhorst. Het vervoer ging met de hoogkar. De platte wagen (met vier wielen) was niet te trekken door het zand. Smid Van Grinsven in Venhorst maakte die vierwielige wagens.

De komst van licht op een fiets was een hele vooruitgang. Dokter Verbeek kwam altijd 's nachts met de motor op ziekenbezoek. Dokter Konings kwam altijd met het rijtuig.

Slot.

Jan van Dooren merkt op dat 5 jaar verschil in leeftijd een groot verschil betekende in beleving van de beginjaren van Venhorst. De ontwikkelingen gingen snel. Wat Ties van Lieshout en Jan Kanters zich herinneren als de normale gang van zaken is voor Jan van Dooren vaak een gedeelte van het verleden.

Jan Manders en Jo van Grinsven